

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม้ภาคเกษตรของประเทศไทยได้ลดบทบาทความสำคัญในแง่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) แต่ภาคการเกษตรยังคงความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกล่าวคือเป็นภาคการผลิตที่ยังคงสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรในช่วงระหว่างปี 2545-2555 พบว่ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือในปี 2545 ประเทศไทยมีมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรเท่ากับ 217,113.24 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 569,632.34 ล้านบาทในปี 2555 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 16.23 ต่อปี นอกจากนี้ยังพบว่า ภาคการเกษตรยังเป็นภาคการผลิตที่มีอัตราเติบโตน้อยกว่าเมื่อเทียบกับภาคการผลิตอื่น อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการทั้งความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตและราคาผลผลิต ต้นทุนการผลิตที่สูง ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน ขาดเงินทุนสำหรับการผลิตและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตส่งผลให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินจำนวนมาก (บัวคำ แก้วปัญญา, 2551)

นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นข้างต้นแล้วยังพบว่า ปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรคือ ปัญหาหนี้สิน จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรพบว่าครัวเรือนของเกษตรกรมีแนวโน้มหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวคือ ปีการเพาะปลูก 2550/2551 ครัวเรือนเรือนเกษตรกรทั่วประเทศมีหนี้สินเฉลี่ย 53,885 บาท เพิ่มขึ้นเป็นครัวเรือนละ 76,697 บาท ในปี 2554/2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.58 ต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรภาคเหนือ มีจำนวนหนี้สินต่อครัวเรือนเกษตรกรสูงสุดและมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2550/2551 มีหนี้สินเฉลี่ย 68,593 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 84,530 บาท ในปี 2554/2555 คิดเป็นร้อยละ 5.80 ต่อปี (ตารางที่ 1.1) ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุจากหลายปัจจัยได้แก่ การเผชิญกับภาวะพืชผลทางการเกษตรเสียหายจากภัยธรรมชาติ ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ ภาวะตลาดหรืออุปสงค์ที่มีต่อการขยายการผลิตของเกษตรกร รวมไปถึงเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้นเช่น กองทุนหมู่บ้านล้วนส่งผลให้หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรสูงขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2558)

ตารางที่ 1.1 ขนาดหนี้สินปลายปีของเกษตรกร

ภาค	ปี				
	2550-2551	2551-2552	2552-2553	2553-2554	2554-2555
ภาคเหนือ	68,593	74,098	76,321	86,899	84,530
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	48,993	51,560	49,498	55,735	74,577
ภาคกลาง	54,651	61,604	58,524	61,433	87,525
ภาคใต้	45,990	30,666	33,773	36,738	61,666
เฉลี่ยทั่วประเทศ	53,885	54,409	54,061	59,808	76,679

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

หมายเหตุ: บาทต่อครัวเรือน

ที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามหาแนวทางแก้ปัญหาหนี้สินในภาคเกษตร โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรปรับสภาพการผลิต โดยจัดสรรสินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อนำไปลงทุนหรือเป็นค่าใช้จ่ายซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การดำเนินนโยบายแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรของรัฐบาลทำผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือเกษตรกร โดยการให้สินเชื่อที่มีวงเงินสำหรับจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น โดยเกษตรกรที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร ต้องเป็นเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ไม่มีหนี้สินค้างชำระและไม่เป็นลูกค้าตามโครงการพักชำระหนี้ ต้องการกู้เงินเพื่อการปลูกข้าวและพืชชนิดอื่น (สำนักบัตรสินเชื่อเกษตรกร, 2555)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดลำปาง (ธ.ก.ส.) ทำหน้าที่ให้บริการด้านการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มเกษตรกร จากการทำหน้าที่ให้บริการด้านสินเชื่อเกษตรกรแล้ว เมื่อพิจารณาจำนวนเงินกู้ที่ ธ.ก.ส. จังหวัดลำปางให้แก่ลูกค้านพบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือเพิ่มจาก 7,907.80 ล้านบาทในปี 2550เพิ่มเป็น 9,212.61 ล้านบาทในปี 2554 (สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง, 2554) สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเงินทุนเพื่อการเกษตรของจังหวัดลำปางที่เพิ่มขึ้น โยการปลูกข้าวเป็นกิจกรรมทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดลำปาง กล่าวคือ ในปีการเพาะปลูก 2553/2554 จังหวัดลำปางมีปริมาณผลผลิตข้าวนาปีและนาปรัง 307,215 ตัน และมีมูลค่า 4,019.25 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2555) และในปีการเพาะปลูก 2557/2558 มีผลผลิตรวม 249,827ตัน มูลค่า 3,240 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2558) แม้ว่าปริมาณและมูลค่าลดลงแต่ข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในจังหวัดลำปาง อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของจังหวัดลำปางยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนเงินทุน อันเนื่องมาจากภัยแล้งที่รุนแรงต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ธ.ก.ส. จังหวัดลำปางจึงนำโครงการบัตร

สินเชื่อเกษตรกรมาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ต้องการเงินทุนมาใช้ประโยชน์ในการประกอบการเกษตร

ธ.ก.ส.จังหวัดลำปาง ได้ดำเนินโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรตั้งแต่ปี 2555 เพื่อให้เกษตรกรใช้ซื้อปัจจัยการผลิตได้มากขึ้น ตลอดจนเป็นการเพิ่มการผลิตของเกษตรกรและเสริมสร้างรายได้และพัฒนาชีวิตของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามแม้ธ.ก.ส.จังหวัดลำปางได้ดำเนินโครงการนี้มาหลายปีแต่ยังไม่มีการประเมินความสำเร็จและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการอย่างชัดเจน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งประเมินความสำเร็จของโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร อันนำไปสู่แนวทางการวางแผนการให้บริการบัตรสินเชื่อเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม ตรงตามความต้องการ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์บัตรสินเชื่อของเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลประโยชน์จากการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจต่อบัตรสินเชื่อเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้เป็นการสะท้อนมุมมองของเกษตรกรที่มีต่อโครงการของรัฐบาล เพื่อให้ภาครัฐสามารถประเมินความสำเร็จของโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการวางแผนการให้บริการบัตรสินเชื่อเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม ตรงตามความต้องการ และนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาผลิตภัณฑ์บัตรสินเชื่อของเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1. ด้านประชากร

การศึกษานี้มุ่งศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และเข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่นำเอาโครงการบัตรสินเชื่อมาใช้

2. ด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษารั้งนี้ได้แก่ จังหวัดลำปางในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังไม่มีประเณมความสำเร็จและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการอย่างชัดเจน

3. ด้านระยะเวลา

การเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ กำหนดการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือนสิงหาคมถึงตุลาคม 2556 (เป็นระยะเวลา 3 เดือน) โดยเก็บข้อมูลจากพฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อของเกษตรกรในปี การผลิต 2556

1.5 นิยามศัพท์

โครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร หมายถึง โครงการที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลคุณ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยมีวัตถุประสงค์ คือ สร้างความสะดวกรวดเร็วในการจัดซื้ออุปกรณ์ของ เกษตรกร ลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหาปัจจัยการผลิตของลูกค้าเกษตรกร เพิ่มช่องทางการจัดหา ปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรลูกค้าและสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเกษตรกร บัตร สินเชื่อเกษตรกรหรือบัตรเครดิตชาวนาเป็นโครงการนำร่องสำหรับพืชชนิดเดียว คือ ข้าว ดังนั้น เกษตรกรในโครงการนี้คือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เท่านั้น (สาธิต วงศ์อนันต์นนท์, 2555)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved